

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Шамота Олександр Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ПАРТНЕРСТВ В УКРАЇНІ:
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ. 118

Боярчук Михайло Вікторович

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ПРО СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ. 121

Вовчок Руслан Володимирович

ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКА ТА ВИКОНАВЦЯ У ДОГОВОРАХ ПРО НАДАННЯ
ІТ-ПОСЛУГ. 126

Гнатенко Сергій Сергійович

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ. 129

Гнатюк Дмитро Володимирович

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ. 134

Коваленко Сергій Олегович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. 138

Новиченко Михайло Юрійович

ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ ЯК КАТЕГОРІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ОНТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ. 143

Романовський Денис Сергійович

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА МАЙНОВІ ПРАВА ЛЮДЕЙ
ПОХИЛОГО ВІКУ. 145

Стрілець Михайло Ігорович

СПОСОБИ ТА МЕХАНІЗМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СТОРІН В УМОВАХ ІНТЕРНЕТ-
СЕРЕДОВИЩА: ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР. 148

Тітова Аліна Олексіївна

КОНЦЕПЦІЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАНІПУЛЯЦІЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ. 150

Шипков Єгор Олексійович

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ. 154

Якушев Станіслав Ігорович

КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (НА
ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ). 156

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юрїївна

РОЗПОДІЛ СУДОВИХ ВИТРАТ МІЖ СТОРОНАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ США. 160

Андронов Ігор Володимирович

ФОРМУЛЮВАННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ ТА ЇХ ОЦІНКА СУДОМ. 163

Волкова Наталія Василівна

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ЗАКОННИХ ПРЕДСТАВНИКІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ ТА
НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ. 165

Бут Ілля Олександрович

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ВІДПОВІДАЧА У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ
ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ. 169

Дрогозюк Крістіна Борисівна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ. 173

Ліопол Інна Михайлівна

АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У СВІТЛІ
СТАНДАРТІВ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ. 177

АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У СВІТЛІ СТАНДАРТІВ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ

Право на апеляційний перегляд справи у цивільному процесі є одним із ключових інструментів забезпечення права на справедливий суд. Воно не лише забезпечує можливість виправлення судових помилок, а й виступає гарантією ефективного доступу до правосуддя. Хоча міжнародні стандарти не зобов'язують держави створювати апеляційні інстанції, їх існування автоматично актуалізує необхідність дотримання процесуальних гарантій, закріплених у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

У сучасному розумінні право на справедливий суд включає комплекс взаємопов'язаних елементів: доступ до суду, справедливість процедури, публічність розгляду, розумні строки, незалежність і безсторонність суду тощо. Усі ці елементи мають бути забезпечені і в апеляційному провадженні, що свідчить про його важливе значення.

Право на доступ до суду є фундаментальною складовою права на справедливий суд. У контексті апеляційного провадження воно проявляється через можливість особи оскаржити судові рішення. Водночас це право не є абсолютним і може підлягати обмеженням, зокрема через процесуальні фільтри: визначення суб'єктів апеляційного оскарження, встановлення строків, розмір судового збору тощо. Ключовим критерієм допустимості таких обмежень є їх пропорційність та недопущення звуження сутності права на апеляційний перегляд. Практика ЄСПЛ підкреслює, що надмірний формалізм або фінансові бар'єри не повинні позбавляти особу реальної можливості захисту своїх прав.

Особливого значення в сучасних умовах набуває цифровізація судочинства. Використання електронних засобів комунікації, відеоконференцій, електронних кабінетів сприяє підвищенню доступності правосуддя, особливо в умовах воєнного стану. Водночас цифровізація не повинна створювати нові бар'єри – держава має забезпечити альтернативні способи доступу для осіб із низьким рівнем цифрової грамотності або обмеженими можливостями.

Апеляційний суд виконує ключову функцію перевірки як правових, так і фактичних аспектів справи. Саме на цій стадії забезпечується повноцінний перегляд рішення суду першої інстанції. Однак, апеляційне провадження ініціюється не клопотанням про вирішення спору, а поданням апеляційної скарги, яка за своєю суттю спрямована на оскарження незаконності чи необґрунтованості рішення суду першої інстанції. Обов'язковим елементом такої скарги є вимога про скасування або зміну судового рішення, без якої апеляційний розгляд втрачає процесуальний зміст [2, с. 118].

Апеляційне провадження функціонує у взаємозв'язку з принципом юридичної визначеності. Це означає, що перегляд судових рішень має бути спрямований на виправлення помилок, а не на повторний розгляд справи без достатніх підстав. Таким чином, апеляція виступає балансуєчим механізмом між правом на справедливий суд і принципом *res judicata*.

Варто зазначити, що європейська модель цивільного судочинства ґрунтується на принципі двоінстанційного розгляду справи по суті. У цій моделі саме апеляційна інстанція відіграє вирішальну роль у перевірці правильності встановлення фактичних обставин та оцінки доказів.

В Україні відмова від чотириланкової системи судоустрою та обмеження функцій касаційної інстанції сприяли посиленню значення апеляції. Вона стала основною інстанцією, де забезпечується повноцінний перегляд справи, тоді як касація виконує функцію забезпечення єдності судової практики [3, с. 103]. Такий підхід відповідає європейським стандартам і сприяє підвищенню ефективності судового захисту, одночасно зменшуючи ризики затягування процесу.

Проблема дотримання розумних строків у судах апеляційної інстанції залишається однією з найбільш актуальних. Незважаючи на законодавче встановлення строків, їх систематичне порушення має комплексний характер. Серед основних причин: кадровий дефіцит, перевантаженість судів, організаційні недоліки та зловживання процесуальними правами учасників справи. Додатковим викликом стала війна, яка ускладнила функціонування судової системи через безпекові та технічні фактори. Проте, практика ЄСПЛ виходить з того, що навіть за наявності об'єктивних труднощів держава зобов'язана забезпечити ефективний судовий захист упродовж розумного строку. Порушення цієї вимоги підтримує довіру до правосуддя та знижує ефективність судового захисту.

Апеляційний суд також має самостійно відповідати критеріям незалежності та безсторонності. Ці критерії оцінюються як з суб'єктивної, так і з об'єктивної точки зору. Особливе значення має дотримання вимог щодо формування складу суду, автоматизованого розподілу справ та недопущення повторної участі суддів у розгляді тієї ж справи. Порушення цих вимог може поставити під сумнів легітимність судового розгляду.

Поняття же «суд, встановлений законом» охоплює не лише створення суду, а й дотримання процедур його функціонування, включаючи юрисдикцію, склад суду та межі повноважень. Для апеляційної інстанції це означає необхідність суворого дотримання процесуальних норм та недопущення виходу за межі компетенції.

Наступним є принцип публічності, який виступає важливою гарантією справедливого судового розгляду. Він забезпечує прозорість судочинства та довіру суспільства до судової влади. У апеляційному провадженні допускаються певні обмеження публічності, зокрема можливість письмового розгляду справ без виклику сторін. Однак такі обмеження є допустимими лише за умови, що публічний розгляд був забезпечений у суді першої інстанції.

Відтак, апеляційне провадження у цивільному процесі є ключовим елементом механізму забезпечення права на справедливий суд. Воно виконує не лише функцію контролю за рішеннями судів першої інстанції, а й відіграє самостійну роль у гарантуванні процесуальної справедливості.

Сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією, воєнним станом та кадровими проблемами, вимагають переосмислення підходів до організації апеляційного перегляду. Водночас орієнтація на європейські стандарти дозволяє забезпечити баланс між доступністю правосуддя, ефективністю судового захисту та принципом юридичної визначеності. Апеляційний перегляд має залишатися реальним, ефективним і доступним механізмом захисту прав особи, що відповідає як національним, так і міжнародним стандартам правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Конвенція ратифікована Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Літопол І. М. Теоретичні аспекти визначення основних категорій апеляційного провадження у цивільному процесі України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1. С. 115-119. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/370>
3. Голубева Н. Ю. Вплив реформи судоустрою на цивільне судочинство *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 28. С. 102-106. URL: http://clj.nuoua.od.ua/archive/28/28_2018.pdf

Ключові слова: цивільний процес, перегляд судових рішень в апеляційному порядку, апеляційне провадження, апеляція, право на справедливий суд, доступність правосуддя, справедливий суд, розумні строки, належний і безсторонній суд, суд, встановлений законом, принцип публічності, право на апеляційний перегляд справи.

Key words: civil procedure, review of court decisions on appeal, appeal proceedings, appeal, right to a fair trial, accessibility of justice, fair trial, reasonable time limits, proper and impartial court, court established by law, principle of publicity, right to appeal.

Московчук Дмитро Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, кандидат
юридичних наук, доцент*

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

У країнах Латинської Америки вплив інформаційно-комунікаційних технологій на судові процеси викликав значну дискусію в галузі цивільного процесу-